

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 vtrum sit pars fortitudinis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

fortissimus tendit in maximum fortitudinis actum, q̄ in aliam tendat magnitudinem, quam fortitudinis ad intra, & honoris ad extra: de quo non est ad præsens propositum loqui.

¶ Ad huius difficultatis evidentiam sciendum est primò, q̄ magnum, & paruum, ut in prædicamentis dicitur, est relatiuū circa quantitatem. Propter q̄ importat ultra subiectū quantitatem, & relationem. Et licet ex parte quantitatis magnum, & paruum non distinguantur specie, quia eiusdem est speciei linea parua, & magna, & similiter superficies & corpus: & similiter ex parte subiecti, seu rei quatenus non existit magnum, & paruum differentia specificā: Magna siquidem, & parua aqua eiusdem est speciei, & similiter magna, & parua albedo: ex parte tamen relationis specificæ distinguuntur magnum, & paruum. Sicut, relatiua specie distincta, sicut duplum, & dimidium spectant, non ad relatiua æquiparantia, sed suppositionis, & superpositionis. Quocirca, licet magnum, & paruum non distinguantur specie rei, q̄ dicitur magna, uel parua, puta, albedinis, caloris, honoris, pecunie &c. nec specie quantitatis: sicut tamen relatiua inter se distincta specie. Sciendum est secundo, quod in effectibus naturalibus duo inveniuntur. Tres ipsa, q̄ est terminus formalis actionis, & magnitudo ipsius. Sicut cum ignis calefacit aqua, est sibi & calor, q̄ formaliter terminat calefactionem, & quantitas eius, puta, q̄ est calor, ut duo &c. Ad hæc autem duo naturale agens ita se habet, quod primum est, ad quod directè intendit, quodque ex ratione formæ qua agit, directè producit. Secundum uero ex conditione ipsius formæ provenit. Calidum, n. in quantum calidum, facit calidum. Sed quia intensius est actius calor, ideo in patiente disposito fit non solum calor, sed calor intensus. Ita quod calidum actiuum directè non intendit, nisi calidum facere tanquam proprium, & formalem effectum. Intensionem autem caloris efficit non tanquam ex forma in se directè, sed tanquam conditione concomitante naturaliter tale agens in hoc pacto &c. Et quia in anima intellectus natus est ad unam diuidere, & anima natura quædam est, in hoc anima excedit materiam, q̄ efficit magnitudinem actus uirtutis non solum per modum naturæ, sed et per conditionem actus, sicut de calore dictum est, sed et per modum intentionis directæ intentionem ipsius magnitudinis, ut cuiusdam rationis formalis. Ita q̄ homo ualde fortis, & magnanimus dupliciter tendit in magnam fortitudinis actum. Primò, per modum naturæ, in quantum fortis: ex ratione namque sue magnæ fortitudinis exit in magnam fortitudinis actum, sicut magnus calor in magnam calefactionem. Secundò, per directam intentionem ipsius magnitudinis, in quantum magnanimus: ex ratione namque magnanimitatis tendit in magnitudinem actus fortitudinis, ut propria rationem formalem intendat. Ita q̄ magnitudo actus fortitudinis a fortitudine fit, & respicitur, ut conditio concomitans actum ex magnitudine fortitudinis: a magnanimitate uero fit, & respicitur, ut formale obiectum ipsius. Et propterea distinguuntur specie fortitudo, & magnanimitas, utpote habentes diuersas rationes formales

q. 103. artic. 2. ad 2.

¶ obiectus. Fortitudinis namque obiectum est in moralibus, quando scilicet magnanimus tendit in obiectum conditio, illudmet est alterius fortitudinis. Sciendum est tertio, q̄ inter magnam fortitudinem non secundum se, sed per aliam, sicut est ratio ueritatis, quia uidetur ex timore procedere. Quod etiam aliquis sit planctiuus, ad defectum pertinet, quia per hoc uidetur animus exterioribus malis succumbere: & ideo hæc, & similia uirtutum magnanimus secundum quandam specialem rationem, scilicet tanquam contraria excellentiæ, uel magnitudini.

¶ Ad III. dicendum, quod quilibet uirtus habet quandam decorem, siue ornatum ex sua specie, qui est proprius unicuique uirtuti, sed superadditur alius ornatu ex ipsa magnitudine operis uirtuosi per magnanimitatem, quæ omnes uirtutes maiores facit, ut dicitur in 4. Ethicæ.

ARTICVLVS V.

Virum magnanimitas sit pars fortitudinis.

¶ Ad QUINTVM sic proceditur. Videtur, quod magnanimitas non sit pars fortitudinis. Idem enim non est pars sui ipsius: sed magnanimitas uidetur idem esse fortitudini, dicit enim Seneca in libro 2. de qua tuor uirtutibus. Magnanimitas, quæ & fortitudo dicitur, sicut cordi tuo, cum fiducia magna uiues. & Tullius 2. dicit in primo de officijs. Viros fortes magnanimos eisdem esse uolumus ueritatis amicos, minimèque fallaces. ergo magnanimitas non est pars fortitudinis.

¶ Præter Philosophum in 4. Ethicæ. 2. dicitur, q̄ magnanimitas non est pars fortitudinis, sed est eadem. Et hoc dicitur in moralibus, quando scilicet magnanimus tendit in obiectum conditio, illudmet est alterius fortitudinis. Sciendum est tertio, q̄ inter magnam fortitudinem non secundum se, sed per aliam, sicut est ratio ueritatis, quia uidetur ex timore procedere. Quod etiam aliquis sit planctiuus, ad defectum pertinet, quia per hoc uidetur animus exterioribus malis succumbere: & ideo hæc, & similia uirtutum magnanimus secundum quandam specialem rationem, scilicet tanquam contraria excellentiæ, uel magnitudini. ¶ Ad III. dicendum, quod quilibet uirtus habet quandam decorem, siue ornatum ex sua specie, qui est proprius unicuique uirtuti, sed superadditur alius ornatu ex ipsa magnitudine operis uirtuosi per magnanimitatem, quæ omnes uirtutes maiores facit, ut dicitur in 4. Ethicæ.

cit quod magnanimus non est philokindinos, idest, amator periculi: ad fortem autem pertinet se exponere periculis. ergo magnanimitas non convenit cum fortitudine, vt possit dici pars eius.

¶ 3 Præc. Magnanimitas respicit magnum in bonis sperandis. Fortitudo autem respicit magnum in malis timendis, vel audiendis: sed bonum est principalius quàm malum. ergo magnanimitas est principalior virtus quàm fortitudo. non ergo est pars eius.

SED CONTRA est, quod Macrobius & Andronicus ponunt magnanimitatem fortitudinis partem.

RESPONDEO, Dicendum, quod sicut supra dictum est *, principalis virtus est, ad quam pertinet aliquem generalem modum virtutis constituere in aliqua materia principali. Inter alios autem generales modos virtutis vnus est firmitas animi, quia firmiter se habere requiritur in omni virtute, vt dicitur in 1. * Ethico. Præcipue tamen laudatur hoc in virtutibus, quæ in aliquo arduum tendunt, in quibus difficillimum est firmitatem seruare. Et ideo quâro difficilium est in aliquo arduo firmiter se habere, tanto principalior est virtus, quæ circa illud firmitatem præstat animo. Difficilium autem est firmiter se habere in periculis mortis, in quibus confirmatur animus fortitudo, quàm in maximis bonis sperandis, vel adipiscendis, ad quæ confirmatur animus magnanimitas: quia sicut homo maxime diligit vitam suâ, ita maxime refugit mortis pericula. Sic ergo patet quod magnanimitas convenit cum fortitudine, in quantum confirmatur animus circa aliquod arduum. Deficit autem ab ea in hoc, quod firmatur animus in eo circa quod facilius est firmitatem seruare. Vnde magnanimitas ponitur pars fortitudinis, quia adiungitur ei sicut secundaria principali.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut Philosophus dicit in 5. * Ethico. carere malo accipitur in ratione boni. Vnde & non superari ab aliquo grati malo, puta, a periculis mortis, accipitur quodammodo pro eo, quod est attingere ad magnum bonum, quorum primum pertinet ad fortitudinem, sed secundum ad magnanimitatem: & secundum hoc fortitudo, & magnanimitas pro eodẽ accipi possunt. Quia tamen alia ratio difficultatis est in vtroque prædictorum, ideo proprie loquendo magnanimitas a Philosopho * ponitur alia virtus a fortitudine.

AD II. dicendum, quod amator periculi dicitur, qui indifferenter se periculis exponit: quod videtur pertinere ad eum, qui indifferenter multa quasi magna existimat, quod est contra rationem magnanimitatis. Nullus enim videtur pro aliquo se periculis exponere, nisi illud magnum existimet. Sed pro his, quæ vere sunt magna, magnanimus promptissime se periculis exponit: quia operatur magnum in actu fortitudinis, sicut in actibus aliarum virtutum. Vnde & Philosophus ibidem * dicit, quod magnanimus non est microkindinos, idest, pro paruis periclitans. Sed est megalokindinos, idest, pro magnis periculis periclitans. & Seneca dicit in libro 7 de quatuor virtutibus. Eris magnanimus, si pericula non appetas vt temerarius, nec formides vt timidus. Nam nil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia.

AD III. dicendum, quod malum in quantum habet in modum, fugiendum est. Quod autem contra ipsum sit persistendum, est per accidens. in quantum oportet sustinere mala ad conseruationem bonorum. Sed bonum de se est appetendum: & quod ab eo refu-

giatur, non est nisi per accidens, in quantum scilicet existimatur excedere facultatem desiderantis. Semper autem quod per se est, potius est quàm illud quod est per accidens: & ideo magis repugnat firmitati animi arduum in malis, quàm arduum in bonis. & ideo principalior est virtus fortitudinis, quàm magnanimitatis. Licet. n. bonum sit simpliciter principalius quàm malum, malum tamen est principalius quàm ad hoc.

ARTICVLVS VI.

Utrum fiducia pertineat ad magnanimitatem.

B AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod fiducia non pertineat ad magnanimitatem. Potest enim aliquis habere fiduciam non solum de seipso, sed etiã de alio, secundum illud 2. ad Corinth. 3. Fiduciam autẽ talem habemus per Christum Iesum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis: sed hoc videtur esse contra rationem magnanimitatis. ergo fiducia ad magnanimitatem non pertinet.

¶ 2 Præc. Fiducia videtur esse timori opposita, secundum illud Isa. 12. Fiducialiter agam. & non timebo: sed carere timore magis pertinet ad fortitudinem. ergo & fiducia magis ad fortitudinem pertinet, quàm ad magnanimitatem.

¶ 3 Præc. Præmium non debetur nisi virtuti: sed fiducia debetur præmium. dicitur enim ad Hebr. 3. quod nos sumus domus Christi, si fiduciam & gloriam spei vsque in finem firmam retineamus. ergo fiducia est quædam virtus distincta a magnanimitate: quod etiã videtur per hoc quod Macrobius * eam magnanimitati coniuudidit.

SED CONTRA est, quod Tullius * in sua Rhetorica videtur ponere fiduciam loco magnanimitatis, vt supra dictum est. ¶ RESPON. Dicendum, quod nomen fiduciam ex fide assumptum esse videtur. Ad fidem autem pertinet aliquid, & alicui credere. Pertinet autem fiducia ad spem, secundum illud Iob 11. Habebis fiduciam proposita tibi spe: & ideo nomen fiduciam hic principaliter significare videtur, quod aliquis spem concepiat ex hoc, quod credit verbis alicuius auxiliũ promittentis. Sed quia fides dicitur et opinio vehemens, contingit aut aliquid vehementer opinari non solum ex eo, quod est ab alio dictum, sed etiã ex hoc quod est in alio consideratum: inde est quod fiducia etiam potest dici, quia aliquis spem alicuius

Secunda Secunda S. Thomæ.

¶ Super Questionis centesimo vigesimo nona Articulum sexagesimum.

¶ In art. 6 eiusdem q in responsione ad tertium pro quanto ibi dicit, quod fiducia pro spe certa in materia magnanimitatis non est virtus, sed conditio virtutis, dubium ex Martino o c currit in eodẽ tract. quæst. de fiducia, p. hãre primò, quod est species magnanimitatis. Primo, fiducia continetur sub aliqua virtute, vt inferius sub superiore essentiali: sed nulla est alia, nisi magnanimitas. ergo. Minor partes, quia restricta est ad materiam magnanimitatis. Maior probatur, quia actus fiduciam est actus per se virtuosus. ergo habitus est per se virtuosus. Dicitur secundò, quod non valet, quod dicit Thomas, quod fiducia importat quandam modum spei: quia fiducia est spes roborata ex firma opinione, quia possit queri, quod per modum spei intelligat. Att. n. intelligit ipsam spem, aut aliud a spe. Et si aliud, aut intrinsecum, aut extrinsecum: & facile deduceretur mèbra. Ego autem dico, quod fiducia non est aliud quàm spes, nõ quælibet, sed habens cõiunctã certitudinẽ. Et si hoc intelligat per modum spei, nõ contradicò.

¶ Ad hoc dicitur, negando quod fiducia, vt est pars integralis fortitudinis, vt scilicet restricta est ad materiam fortitudinis, sit virtus proprie loquendo: & propterea non continetur sub aliqua virtute, vt inferius sub suo superiori essentiali. Et ad probationem, quod actus fiduciam est actus per se virtuosus. er-

Sup. q. 123. cor. Et 3. di. 3. q. 3. ar. 3. q. 1. cor.

Sup. q. 123. cor. Et 3. di. 3. q. 3. ar. 3. q. 1. cor.

li. i. in somnia Scholasticorum in fol. 3. ante mediũ libri.

* Lib. 3. de inuentione in fol. 3. ante r. nem. ¶ q. præc. & q. 129. in dial. sione.

R R go ha.